

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LXVI, кн. 1, 2024 г.
Научна конференция „Ролята на фамилния бизнес за устойчиво развитие“
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LXVI, book 1, 2024
Scientific Conference "The role of family business for sustainable development"

[DOI: 10.22620/sciworks.2024.01.003](https://doi.org/10.22620/sciworks.2024.01.003)

ФАКТОРИ ЗА УСПЕШНОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА FACTORS FOR SUCCESSFUL BUSINESS DEVELOPMENT

Анет Арабаджиева
Anet Arabadzhieva

Технически университет – София, филиал Пловдив
Technical University – Sofia, Plovdiv branch

E-mail: anet2003@abv.bg

Резюме

В доклада е направен опит да се идентифицират факторите за успешното развитие на бизнеса, в т.ч. на фамилния бизнес. За целта е проведено изследване в 25 фамилни предприятия от различни сектори на стопанската дейност. Изяснена е ролята и значението на фамилния бизнес за устойчивото развитие, на база обзор на научните публикации. Изразените мнения в тях, че много често семейните компании са по-успешни и по-лесно се справят с проблемите и предизвикателствата от другите, предизвикват научните ми интереси за провеждането на настоящето проучване. Фокусът в него е върху един сравнително малко изследван фактор за успеха на бизнеса, а именно – чуждоезиковата подготовка на човешките ресурси. Посочени са предпоставките за важноста на този фактор в съвременните условия – глобализация и международен бизнес, технологични промени, многоезичие и мултикултурност, както и конкретните направления на чуждоезиковата подготовка за устойчиво развитие на фамилния бизнес.

Ключови думи: фактори за успешното развитие на бизнеса, глобализация, международен бизнес, технологични промени, чуждоезикова подготовка.

Abstract

The paper makes an attempt to identify the factors for successful business development, including of the family business. For this purpose, a study was conducted in 25 family businesses from different sectors of economic activity. The role and importance of the family business for sustainable development is clarified based on a review of scientific publications. The opinions, expressed in them that very often family companies are more successful and able to deal with problems and challenges more easily than other types of business enterprises, provoked my research interests toward conducting the present study. The focus in it is on a relatively poorly researched factor for business success, namely - the foreign

language training of human resources. Both the prerequisites for and the importance of this factor in present-day conditions are pointed out in the paper: globalization and international business, technological changes, multilingual and multiculturalism, as well as the specific direction of foreign language training for sustainable development of family business.

Key words: factors for successful business development, globalization, international business, technological changes, foreign language training.

ВЪВЕДЕНИЕ

Изследването на факторите за успешното развитие на бизнеса е от изключителна важност за устойчивото развитие на компаниите, в това число на семейните предприятия. Нарастващата роля на фамилияния бизнес в съвременните условия все повече обосновава необходимостта от проучване на нови фактори за успешното му развитие.

Целта на доклада е да се открие важноста на един малко изследван фактор за успешното развитие на фамилияния бизнес, а именно чуждоезиковата подготовка на човешките ресурси, както и да се посочат предпоставките за неговата значимост.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За реализация на целта в разработката е направен обзор на някои от основните източници за ролята и значението на семейния бизнес за развитието на икономиката. Проведено е структурирано интервю с 25 мениджъри на семейни предприятия относно факторите, влияещи на успешното им развитие. От тях 16 са представители на предишното поколение, които са в пенсионна възраст и предстои да прехвърлят бизнеса на техните наследници, а 9 са представители на сегашното поколение. Условно са разделени на две групи – Група 1 (представители на предишното поколение) и Група 2 (представители на сегашното поколение). Въпросите са свързани с факторите за успешен фамилен бизнес.

РЕЗУЛТАТИ

Направеният обзор по темата на доклада ни дава възможност да обобщим, че ролята и значението на семейния бизнес за развитието на икономиката са изследвани в редица научни публикации. Според (Magderova & Kuurova, 2014), фамилияният бизнес участва активно в пазарния процес, има съществен принос за формирането на вътрешния брутен продукт и създаването на работни места. В статията „Дефиниране, характеристики и проблеми на фамилияния бизнес“, посочените автори разглеждат различни определения за фамилияния бизнес, от гледна точка на собствеността, управлението и приемствеността между поколенията. Интерес представляват важните условия за управление: ясна визия за посоката на развитие на бизнеса, наличие на управленско и икономическо образование на собствениците, наличие на управление и делегиране на права, създаване на баланс между бизнеса и семейството, анализирани в разработката „Вътрешно-фирмени условия за развитие на фамилияния бизнес“ (Magderova et al., 2016).

Семейното предприятие се намира във владение и се управлява от представителите на едно семейство, а за осигуряването на приемственост е необходимо да се планира предаването му по наследство на следващото поколение. Според прогнозите на Wealth-X and NFP Family Wealth Transfers Report, над 80% от всички фамилни компании в света, ще сменят собствеността си до 2030 г., т.е., повече от 15 трилиона американски долара ще преминат под управлението на следващото поколение във фамилния бизнес (Книга на familia biznes v Bgaria, 2024). Според публикация в „Капитал“, статистиките и проучванията на международно ниво показват, че и в развиващите се, и в икономически добре развитите европейски държави средно над 70% от компаниите са фамилни. В България няма точна статистика, но проучване на European Family Businesses - организация, в която членуваме, сочи, че делът на семейните компании у нас е 70% (Capital, 2024). Дългогодишният консултант по семеен бизнес представя в своята книга факторите за успех на чуждестранните предприятия (Hubler, 2018).

Целта на доклада е проучване на факторите за успеха на бизнеса на българските семейни предприятия в новите условия.

За целта е проведено структурирано интервю с двадесет и пет мениджъри на семейни фирми от различни сектори. Първият въпрос е свързан с факторите за успеха на фамилния бизнес (Таблица 1).

Таблица 1. Фактори за успеха на фамилния бизнес, посочени от представителите на предишното поколение.

Table 1. Factors for a successful business as pointed by the representatives of previous generation.

фактори	Група 1
Доверие	98%
Фамилен дух	87%
Уважение	86%
Отдаденост	84%
Коректност	82%
Гъвкавост	81%
Целеустременост	75%

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

Анализът на резултатите от проведеното собствено изследване показват, че по-голямата част от респондентите от предишното поколение дават приблизително близки отговори, като посочват, че най-важните фактори за успешния бизнес са: доверие, фамилен дух, уважение, отдаденост, коректност, гъвкавост и целеустременост.

Изненадващо различни са отговорите на участниците в интервюто от Група 2, представители на сегашното поколение, обобщени в таблица 2.

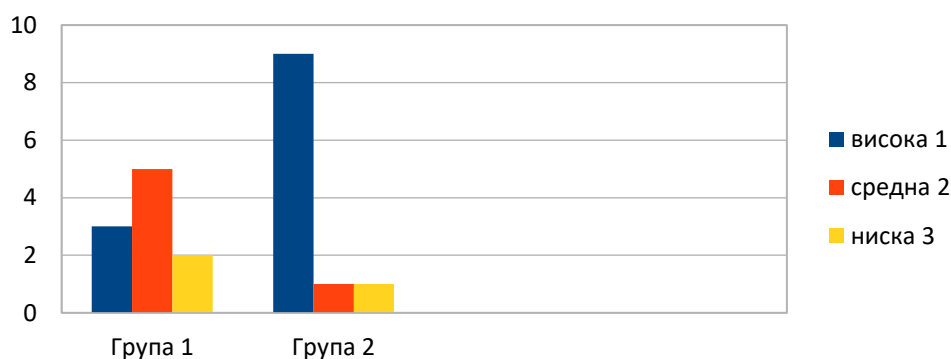
Таблица 2. Фактори за успеха на фамилия бизнес, посочени от представителите на сегашното поколение.
Table 2. Factors for a successful business as pointed by representatives of the current generation

фактори	Група 2
Професионална експертиза	95%
Чуждоезикова подготовка	89%
Дигитални умения	82%
Комуникативност	82%
Иновативност и креативност	74%
Екипност	72%
Капацитет за работа по проекти	68%

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

Респондентите от втората група, представителите на сегашното поколение посочват различни от тези на първата група фактори за успешния фамилен бизнес, както следва: професионална експертиза, чуждоезикова подготовка, дигитални умения, комуникативност, иновативност и креативност, екипност, капацитет за работа по проекти.

Фигура 1. Оценяване значимостта на владеенето на английски език от двете групи респонденти

Figure 1. Evaluating the significance of English language proficiency by the two groups of respondents

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

Ако обобщим, участниците от Група 1 посочват фактори, свързани с личностни качества и морални ценности, а тези от Група 2 идентифицират фактори, свързани с професионални компетенции и умения.

Чуждоезиковата подготовка е посочена на второ място от 89% от участниците в интервюто. Те уточняват, че с най-висока степен на значимост е

влaдeенeтo нa aнглийски eзик – 84%, следван от немски eзик – 6%, френски, италиански, испански – 5%, китайски – 1%, 4% - други (турски, гръцки, руски). На диаграма 1 e онагледена оценката на степента на значимост на владeенeтo на английски eзик на двете групи респонденти.

Анализът на резултатите показва, че участниците от сегашното поколение оценяват високо владeенeтo на английски eзик като фактор за успешното развитие на фамилния бизнес.

Предпоставките за необходимостта от чуждоезикова подготовка са следните:

- Глобализация и международен бизнес - водят до потребност от служители в предприятията, които владеят чужди езици. Това е особено вярно за предприятията, които често работят на международно ниво. Владeенeтo на чужд eзик може да бъде ключов фактор за успеха на служител в такава среда, както и за устойчиво развитие на бизнеса.

- Технологични промени - овладяването на нови технологични процеси в дадено производство е неизбежно свързано с ползване на литература на чужд eзик. С развитието на технологиите за превод и комуникация, владeенeтo на чужд eзик става все по-необходимо и заради ползването им. Служителите, които владеят чужди езици, могат да използват тези технологии ефективно, за да се обучават, самообучават и развиват и съвсем естествено да допринасят за успеха на предприятието.

- Многоезичие и мултикултурност - Все повече предприятия признават значението и важността на многоезичието и мултикултурността в работна среда. Служителите, които владеят повече от един eзик, могат да общуват пълноценно и ефективно с колеги, клиенти и партньори от различни култури. Този процес води до по-широка клиентска база и повече възможности за разширяване на бизнеса и опознаване на международните пазари. Освен това владeенeтo на друг eзик e в основата на по-добро общуване и желание от страна на служителите за кариерно развитие и растеж, а мултикултурността насърчава открития диалог, сътрудничеството и работата в екип в дадено предприятие и така подобрява културата в компанията и спокойната работна среда.

Ключовите направления, в които е необходимо владeене на английски eзик са:

- Международни клиенти и партньори - за фамилните предприятия, които се занимават с износ и внос на стоки, английският eзик e от съществено значение за успешната комуникация с международни клиенти и партньори. Владeенeтo на английски може да облекчи търговските преговори и сделки, като намали езиковите бариери.

- Виртуални колективи и международна комуникация - проектите често включват виртуални екипи от различни страни, където английският се използва като общ eзик; за обмен на опит и знания между различни звена и локации, владeенeтo на английски e от ключово значение; в индустриалните сектори, където често се работи с глобални екипи, английският става основен eзик за ежедневна комуникация; виртуалните срещи, уебинари и конференции се

провеждат на английски, осигурявайки възможност за участие в глобален контекст.

- Европейски и международни стандарти и съответствие с регулаторни изисквания - във връзка с европейските и международни стандарти, английският език се използва за сертифициране на съответствие със стандартите. За отраслите, свързани със съответствие и качество, английският език е важен за подготовка на доклади и документация, необходими за регулаторни изисквания.

ИЗВОДИ

В доклада е направен опит да акцентираме върху един малко изследван фактор за успеха на фамилияния бизнес, а именно владението на английски език, което може да ускори кариерното развитие във фамилияния бизнес, осигурявайки възможности за международно сътрудничество, обучение и общуване с глобални клиенти и партньори. Този език става своеобразен ключ за отваряне на врати към международни възможности и постигане на лидерски позиции.

През последните няколко години, английският език, в различни сфери на икономиката става все по-важен, като се изисква както за основната ежедневна комуникация, така и за специфични професионални умения. Глобализацията, технологичните тенденции и нуждата от международно сътрудничество допринасят за този растеж. Владението на английския език е ценен актив за професионалистите във семейния бизнес, отварящ врати за международно сътрудничество, обучение и кариерно развитие в световен мащаб.

REFERENCES

- Gugushev*, Bulgaria e postavena na svetovната карта na familnia biznes, <https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2022/06/24/>
- Hubler, T.*, *The Soul of Family Business: A practical guide to family business success and a loving family*, 2018
- Kniga na familnia biznes v Bulgaria*, 2024, https://www.ey.com/bg_bg/family-enterprise/
- Madgerova, R., Kuyrova, V., Atanasova, A., Koyundzhiyska-Davidkova, B.*, *Intercompany Conditions For Development Of Family Business*, *Entrepreneurship* ISSN: 1314-9598 Volume: IV, Issue: 2, Year: 2016, pp. 186-202
- Madgerova, R., Kuyrova, V.* Definition characteristics and problems of family business, *sp.Ikonomika i upravlenie*, №2, 2016